

Aan: Commissie SZW tav mevrouw Sarah Kraaijenoord
Betreft: position paper voor rondetafelgesprek d.d. 22 november
Van: René Peeters (landelijk kwartiermaker onderwijs, zorg en jeugd)
Datum: 18 november 2018

Vooraf

Dank voor uw uitnodiging deel te nemen aan het rondetafelgesprek 'Samenwerking kinderopvang en onderwijs' op 22 november 2018. U heeft mij uitgenodigd als landelijk kwartiermaker onderwijs, zorg en jeugd. Als kwartiermaker werk ik in opdracht van de beleidscoalitie (passend) Onderwijs, Zorg en Jeugd (waarin 17 brancheorganisaties en belanghebbenden zich hebben verenigd, waarbij ook de ministeries van OCW en VWS betrokken zijn). Mij is gevraagd advies uit te brengen over het antwoord op de vraag: Wat is er nodig om de lokaal-regionale samenwerking tussen (passend)onderwijs, zorg en jeugdhulp duurzaam te versnellen en te bestendigen? Het advies van deze coalitie verschijnt op de grens van november en december 2018 en is gebaseerd op de informatie die is opgehaald tijdens 60 gesprekken en afkomstig uit beleidsstukken en onderzoeksresultaten. De adviezen worden binnenkort aangeboden aan de opdrachtgevers. Maar ook zonder specifiek op de adviezen in te gaan wil ik graag uw vragen beantwoorden. Mijn antwoorden worden mede gevoed door mijn zojuist afgesloten twee periodes als wethouder o.a. Jeugd, onderwijs, WMO in de gemeente Almere, als voormalig lid van de regiegroep Kindcentra 2020 en lid van de kopgroep wethouders voor Kindcentra en als bestuurder bij de oprichting van diverse kindcentra.

Vorm volgt inhoud- waarom Kindcentra?

De vorming van kindcentra¹ is inhoud gedreven. De inhoud ligt ten grondslag aan de vorm. In mijn rondreis door het land en in gesprekken met onderwijs en kinderopvang worden vaak de volgende redenen genoemd om te komen tot kindcentra:

- Alle kinderen meer kansen te bieden om al hun talenten in de volle breedte te ontwikkelen in een doorgaande lijn zonder drempels en kloven;
- Inclusieve voorzieningen te realiseren die segregatie en onderwijsachterstanden tegengaan, waar kinderen samen leren en samen spelen;
- Kinderen zich in een doorgaande lijn te laten ontwikkelen, begeleid door één (interprofessioneel) team van medewerkers dat vanuit één visie werkt en waar preventief gehandeld kan worden;
- Pedagogisch-didactische programma's (binnen- en buitenschools) te realiseren, die aansluiten bij de talenten van kinderen;
- Sluitende dagarrangementen te verzorgen die de arbeidsparticipatie van ouders faciliteren en het functioneren van kind en gezin bevorderen.

Opmerking: Van belang is dat we uitgaan van wat een kind nodig heeft en niet wat een instelling kan bieden.

¹ Kindcentra2020 gaat uit van 0-12 jaar. Er worden ook andere varianten in het land uitgetoetst, bijvoorbeeld 2-12 jaar

Welke goede voorbeelden zijn er over samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang?

Het aantal voorbeelden van samenwerking groeit snel, ondanks de belemmerende regelgeving. Velen kennen voorbeelden als Mondomijn (Helmond), De Ruimte (Almere), Laterna Magica (Amsterdam), maar er wordt ook gemeentebreed geprobeerd nog alleen met kindcentra te werken: Den Bosch, Leeuwarden, Maastricht. In mijn onderzoek als kwartiermaker zie ik ook mooie voorbeelden van samenwerking zorg en kinderopvang, bijvoorbeeld in Woerden, Amsterdam en Den Haag. In toenemende mate wordt door de kinderopvang aan intern begeleiders van het primair onderwijs gevraagd te adviseren.

Tegen welke knelpunten loopt u aan? Wat moet er gebeuren om deze knelpunten weg te nemen?

Hét knelpunt is dat kinderopvang wordt gezien als een arbeidsmarktinstrument, terwijl in de maatschappij en in de branche kinderopvang zelf de kinderopvang/BSO veel meer gezien wordt als een domein dat kan bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen. In die zin is het woord kinderopvang een beperkend begrip. Uit mijn gesprekken met de branches BMK, BK, Humanitas Kinderopvang en bijvoorbeeld dr. Pauline Slot UU blijkt dat de kinderopvangbranche breed wil bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen, maar dat de faciliteiten daarvoor ontbreken en men veelal is aangewezen op gemeentelijke (tijdelijke) pilots.

In het kader van de reacties op mijn vragen als kwartiermaker wordt vooral het niet ingaan op aanbeveling 12 van de Taskforce (*maak ontwikkel- en leercentrum mogelijk in wetgeving*) als teleurstellend ervaren. Kenmerk van aanbeveling 12 zijn de woorden “maak het mogelijk”. Geen blauwdruk, maar geef de mogelijkheid daar waar het gewenst wordt. Tot die tijd zou het kabinet ruimte moeten bieden voor regelluwte² bij (zorgvuldig omschreven) initiatieven, denk bijvoorbeeld aan het faciliteren in wet- en regelgeving van peuter- en kleuterarrangementen (groepen van kinderen van 3-6 jaar), het mogelijk maken om medewerkers uit kinderopvang en onderwijs gedurende dag in te zetten en zo interprofessionele samenwerking mogelijk te maken. De Taskforce heeft overigens uitstekend in beeld gebracht welke knelpunten er zijn en waarom ander beleid nodig is. Zie ook Kindcentra 2020.³ Aanbeveling 13 (*voer een basistoegangsrecht in*) kan veel problemen tegengaan zoals de terugloop van het gebruik van kinderopvang⁴ door de invoering van de harmonisatie peuterspeelzalen en kinderopvang. Ook de SER⁵ pleitte in 2016 al voor een bredere toegankelijkheid.

Welke ontwikkelingen zijn er op dit vlak de afgelopen jaren geweest?

De wil van partijen in het veld om elkaar op te zoeken en samen te staan voor de ontwikkeling van jonge kinderen is enorm; een drive om vanuit een gezamenlijke passie hindernissen te overwinnen. Er is wel teleurstelling en verrassing dat het huidige kabinet nauwelijks werk heeft gemaakt van de aanbevelingen van de Taskforce. Organisaties voor onderwijs en kinderopvang hebben behoefte aan een stip op de horizon van het kabinet.

In toenemende mate proberen kinderopvangorganisaties en schoolbesturen elkaar op te zoeken. Er worden constructies gezocht om zoveel mogelijk tot één aansturing te komen, maar regelgeving rond

² Uit het onderzoek *Samenwerking in beeld* (Oberon, 2016) blijkt dat organisaties voor onderwijs en kinderopvang die een intensieve vorm van samenwerking hebben het meest tegen knelpunten aanlopen. Zie <https://www.oberon.eu/data/upload/Portfolio/files/samenwerking-in-beeld-0.pdf>

³ Zie <https://www.pactvoorkindcentra.nl/images/pdf/180606-6-Boek-Kindcentra-2020.pdf>

⁴ <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/minder-aanmeldingen-voorscholen-kinderen-kunnen-soms-nog-niet-eens-praten/>

⁵ https://www.ser.nl/~media/db_adviezen/2010_2019/2016/gelijk-goed-van-start.ashx

verantwoording financiën en verschillende soorten toezicht maken deze constructies kwetsbaar en omslachtig.

Wat verwacht u van de landelijke overheid en gemeenten?

Er moet op een andere manier naar kinderopvang/BSO gekeken worden. Het is uiteraard ook een arbeidsmarktinstrument, maar de mogelijkheden gaan veel verder. Daar pleit ook de taskforce voor. Internationaal gezien is Nederland bepaald geen voorloper op dit gebied. Waarom zet het kabinet daar geen stappen in? Daar zijn immers geen extra kosten mee gemoeid. Gemeenten kunnen een belangrijke rol spelen bij de totstandkoming van de samenwerking⁶. Bijvoorbeeld door een gezamenlijke visie met betrokkenen uit het veld op te stellen, door een regierol te pakken, door een faciliterende rol te pakken rondom de huisvesting van kindcentra, door eigen (financiële) voorzieningen te treffen voor groepen kinderen die buiten de Wet Kinderopvang vallen en door het accent te verschuiven van curatief naar preventief beleid (bijvoorbeeld door capaciteit van jeugdhulp via de beschikingsvrije ruimte in te zetten). De Kopgroep wethouders voor Kindcentra met zo'n veertig actieve gemeenten neemt hierin al vele jaren het voortouw. Maar ook gemeenten verwachten van de landelijke overheid een stip op de horizon en daarmee een aanzet tot het wegnemen van belemmeringen.

⁶ Zie <https://www.pactvoorkindcentra.nl/images/pdf/180606-1-Brochure-GR2018-def.pdf>